

MARCELI KOSMAN

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI KÓRNICKIEJ PAN ZA 1979 R.

I. SPRAWY OGÓLNE

1. STRUKTURA PLACÓWKI. GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI

Biblioteka Kórnicka w roku sprawozdawczym otrzymała aprobatę władz Polskiej Akademii Nauk¹ dla zaproponowanej struktury, która przedstawia się następująco:

1. Dział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów
2. Dział Opracowania Nowych Druków i Czasopism
3. Dział Zbiorów Specjalnych
4. Dział Udostępniania, Przechowywania i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych w Kórniku
5. Oddział Udostępniania Bibliotecznego w Poznaniu
6. Dział Muzealny
7. Zespół d/s Badań nad Dziejami Książki i Bibliotek w Wielkopolsce
8. Pracownia Edytorska
9. Dział Administracyjno-Finansowo-Gospodarczy

Aktualna struktura została wypracowana w oparciu o plany rozwoju placówki przy uwzględnieniu realnych możliwości jej pracy, a także z jednej strony typowych struktur bibliotecznych oraz z drugiej — specyficznego kierunku Biblioteki Kórnickiej, na który zwrócił uwagę przed półwieczem ówczesny jej dyrektor Józef Grycz (1929).

Zgodnie ze swymi obowiązkami statutowymi placówka kontynuowała prace nad gromadzeniem zbiorów nowych (humanistyka) oraz specjalnych, ich opracowywaniem, rozwijała informację naukową o zbiorach bibliotecznych i muzealnych. Podejmowane zadania wpływały z programu działalności placówki oraz z zaleceń pokontrolnych Samodzielnego Oddziału Inspekcji PAN z dnia 12 lutego 1979 r., obejmowały w pierwszym rzędzie prace porządkowo-dokumentacyjne nad zbiorami, naukowo-badawcze, rozwijanie informacji naukowej. W stosunku do postawionych

¹ Pismo zastępcy Sekretarza Naukowego prof. dra Tadeusza Orłowskiego nr BWB-IV-960/9/79 z dnia 3 X 1979 r. (akta BK).

zadań placówka dysponuje niewystarczającą kadrą, stąd obok postulatów etatowych przedstawianych władzom² zwracano uwagę na pełne wykorzystywanie aktualnego potencjału osobowego i doskonalenie zawodowe pracowników³.

2. RADA NAUKOWA

Rada Naukowa działała w składzie powołanym na kadencję 1978 - 1980, pod kierunkiem członka rzeczywistego Polskiej Akademii Nauk, członka Prezydium i prezesa Oddziału PAN w Poznaniu, prof. dra hab. Gerarda Labudy. Przedmiotem zainteresowania Rady były obok zagadnień podstawowych (kierunki działalności naukowej) same zbiory, a więc profil gromadzenia, opracowanie, przechowywanie; wiązało się to z systematyczną analizą zarządzeń pokontrolnych władz nadrzędnych. W zakresie naukowym podstawowe zagadnienie na przestrzeni roku sprawozdawczego stanowiły perspektywy priorytetowego wydawnictwa źródłowego Biblioteki Kórnickiej — *Acta Tomicianiana*.

Rada odbyła dwa posiedzenia plenarne — w dniach 29 maja i 22 listopada 1979 r., w obu uczestniczyła przedstawicielka Biura Wydawnictw i Bibliotek mgr Regina Korbecka, nadto w drugim badacze wieku XVI — specjaliści w zakresie wydawnictw źródłowych.

Na posiedzeniu 29 maja przeanalizowano wyniki pracy placówki w minionym 1978 r., podsumowano przebieg uroczystości jubileuszowych jej 150-lecia, a także zaopiniowano projekt struktury Biblioteki.

Przedmiotem obrad 22 listopada — obok oceny realizacji zarządzeń pokontrolnych — był program prac nad *Acta Tomicianiana*, przede wszystkim kwestia kontynuacji oraz reedycji. Podstawę dyskusji stanowił referat dra Zdzisława Spieralskiego⁴, który podjął się prowadzenia prac edy-

² 2 etaty — do Pracowni Edytorskiej i Działu Opracowania Druków Nowych — z przeznaczeniem do zbiorów rzymskich i paryskiego.

³ W okresie sprawozdawczym przeszli do innej pracy dotychczasowi wicedyrektorzy: z dniem 1 II 1979 r. mgr Adam Chrzan został przeniesiony na analogiczne stanowisko do Ośrodka Informacji Naukowej — Oddział w Poznaniu; dr Ryszard Marciniak objął obowiązki dyrektora Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

⁴ Referent stwierdził m. in.: „W tomach I - VIII ilość i zakres rozmaitych błędów oraz luki w materiale przewyższają dotychczasowe wyobrażenia. Ta część *Aktów Tomicianów* (do r. 1526 włącznie) wymaga nieustannej kontroli w przekazach rękopiśmiennych i przy pomocy aparatu krytycznego, którego tomy I - VIII w ogóle nie posiadają. Reedycja tych tomów nie może być li tylko poprawionym wydaniem tekstów już w nich zawartych — z tej choćby przyczyny, że editio prima została oparta na daleko niekompletnej i częściowo nieoryginalnej podstawie rękopiśmiennej (wydawcy nie wiedzieli o istnieniu Tek Górskiego, nie mogli korzystać z I redakcji *Tomicianów*, a redakcję III wykorzystali w ograniczonym stopniu). Na początkowym etapie podejmowanych obecnie prac trzeba sprawę pierwszych ośmiu tomów uczynić priorytetową, gdyż podstawowe założenia tej

torskich. Rada opowiedziała się za podjęciem działań w obu kierunkach, jednak z priorytetem dla kontynuacji, postulując zarazem zabezpieczenie kadrowe przedsięwzięcia ⁵.

3. KADRA

A. Dane ogólne

Wg stanu na dzień 31 grudnia 1979 r. Biblioteka Kórnicka zatrudniała 56 osób na pełnych etatach. W stosunku do lat poprzednich nastąpiło zmniejszenie o 1 etat (oddano do OIN — Poznań). Stan osobowy w poszczególnych grupach przedstawiał się następująco: pracownicy naukowo-badawczy: 5, (w tym 2 docentów, 2 adiunktów i 1 asystent), pracownicy biblioteczni: 21 (w tym 6 bibl. dyplomowanych), pracownicy muzealni: 5, administracja: 7, obsługa: 18. Ponadto niepełnozatrudnionych było 5 osób. Ogółem liczba pracowników wynosiła 61 osób ⁶.

B. Wyniki analizy i oceny kadry

Nawiązując do oceny przedstawionej w ubiegłorocznym sprawozdaniu stwierdzimy, że polityka kadrowa dyrekcji ma na uwadze wykorzystywanie doświadczeń dotychczasowych pracowników z długoletnim stażem zwłaszcza w zakresie organizacyjnym, ich rozwój naukowy oraz kształcenie młodej kadry, jak również wymianę kadry z innymi placówkami. Jak dotąd ta ostatnia uwaga dotyczy jednostek organizacyjnych PAN, nie

editio altera winny obowiązywać także przy kontynuacji *Aktów Tomicianów*". Z. Spieralski widzi następującą kolejność zamierzonych czynności: „1. maksymalnie kompletna inwentaryzacja wszystkich zachowanych i ztraconych *Tomicianów* — zwodów oryginalnych i wszelkich kopii, zarówno w tomach, jak i w luźnych, rozproszonych seksternach; także pojedynczych tekstów, nawet w ekscerptach i regestach (np. Czackiego, Malinowskiego), 2. identyfikacja poszczególnych tekstów (wszystkich) zawartych w *Tomicianach* i wyselekcjonowanie tekstów do publikowania; 3. ewidencja przekazów wszystkich wyselekcjonowanych tekstów, wykraczająca poza *Tomiciania*; 4. wybór podstawy druku, przy czym zrozumiałe preferowanie oryginałów musi być utrzymane w granicach rozsądku; 5. wytypowanie tekstów nie uwzględnionych przez Górskiego, ale na podstawie określonych kryteriów przeznaczonych do opublikowania w *Aktach Tomicianach*".

⁵ Docelowo zespół 4-osobowy.

⁶ W roku sprawozdawczym miały miejsce następujące awanse pracowników naukowo-badawczych i bibliotekarzy dyplomowanych: dr Tomasz Naganowski od 1 VI ze st. asystenta na adiunkta, mgr Zofia Nowak od 1 VIII z kustosza na st. kustosza, mgr Dobrochna Bolewska od 1 VIII z adiunkta na kustosza. Zmarli: 16 VIII 1979 r. Kazimiera Taciak (obsługa, zatrudniona od 1961 r.), 26 I 1980 r. Maria Szymczak (st. magazynier w Pałacu Działyńskich, zatrudniona od 1961 r. do przejścia na emeryturę w połowie 1979 r.).

zaś szkolnictwa wyższego; tu jednak prowadzimy stałą współpracę (2 osoby) z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Kadra kierownicza rekrutuje się przede wszystkim z pracowników od początku zatrudnionych w Bibliotece, jednakże charakterystyczną cechą jest tu stosunkowo młody wiek, odpowiadający zresztą strukturze wieku w placówce.

Zauważymy wzrost aktywności naukowej: w 1978 r. publikacjami legitymowało się 8 osób, w 1979 r. już 13, a więc ponad 55% pracowników ze studiami wyższymi, włączając emerytów i świeżo zatrudnionych. Wypromowany został jeden doktor, w I redakcji została napisana kolejna rozprawa, nadto 2 osoby mają otwarte przewody doktorskie, 5 dalszych uczestniczy w seminariach doktorskich.

4. BUDŻET I SPRAWY ADMINISTRACYJNE

Przyznany budżet, łącznie ze środkami specjalnymi przeznaczonymi na działalność muzealną, odpowiadał potrzebom placówki i był w oparciu o jej wnioski — związane z aktualnymi potrzebami — korygowany przez władze PAN w ciągu roku sprawozdawczego. Pragniemy na to zwrócić uwagę, gdyż taka sytuacja umożliwia realizację szeregu przedsięwzięć i nie hamowała żadnej z podejmowanych prac. Nastąpiły znaczne zmiany w uposażeniach, które z wyjątkiem 1 osoby objęły wszystkich pracowników, z których znaczna część zresztą osiągnęła już tzw. górne pułapy⁷.

Tabela 1. Dochody budżetowe

§§	Nazwa paragrafu	Plan	Wykonanie
43	Wpływy z usług niemater. dla jed. uspoł.	50 000,—	34 700,—
44	„ „ „ dla ludności	40 000,—	44 659,—
45	Wpływy ze sprzedaży prod. i towarów	60 000	51 883,20
73	Rozliczenia z lat ubiegłych	—	114,—
74	Dochody różne	—	339 000,—
77	Inne dochody	—	10 947,—
Razem		150 000,—	481 303,20

Biblioteka jest właścicielem 11 posesji⁸. Celem statutowym służy jedynie Zamek, oficyny i Pałac Działyńskich. Administrowanie wielką liczbą posesji wraz z przynależnymi gruntami (ponad 2,00 ha) w poważnym stopniu absorbuje czas i tak już szczupłego personelu administracyjnego. Celem odciążenia pracowników Biblioteki w r. 1979 przekazano w admi-

⁷ Ogółem podwyżki otrzymało 51 osób. Najniższa podwyżka wynosiła 300 zł, najwyższa 1500 zł. Górny pułap płacowy w danych grupach osiągnęły 34 osoby. W najlepszej sytuacji znaleźli się tu bibliotekarze dyplomowani, z których 50% osiągnęło tzw. górne pułapy, z grupy naukowo-badawczej — nikt.

⁸ Zamek, 3 oficyny, 6 budynków mieszkalnych w Kórniku oraz Pałac Działyńskich wraz z domkiem gotyckim w Poznaniu.

Tabela 2. Wydatki budżetowe

§§	Nazwa paragrafu	Plan	Wykonanie
11	Wynagr. netto wynik. stos. pracy	2.786.330,—	2.764.843,—
12	Bezosobowy fundusz płac	60.000,—	59.828,—
13	Fundusz honorariów	30.000,—	29.950,—
18	Fundusz na podróże służbowe krajowe	40.000,—	36.465,20
31	Materiały i przedm. nietrwałe	325.000,—	304.945,85
35	Energia	90.000,—	75.543,96
36	Usługi materialne	908.600,—	855.365,50
37	Usługi niematerialne	100.000,—	98.203,30
39	Zakup książek	950.000,—	948.397,55
41	Składki na ubezpiecz. społeczne	557.000,—	552.634,—
42	Różne opłaty i składki	1.900,—	1.899,—
67	Dotacja na Zakładowy Fundusz Mieszk.	27.900,—	27.900,—
69	Dotacja na Zakładowy Fundusz Socjalny	55.700,—	55.700,—
	Razem	5.932.430,—	5.811.675,36
24	Stypendia doktorskie i habilitacyjne	25.500,—	25.500,—

Tabela 3. Środki specjalne — działalność usługowa Działu Muzealnego
Dochody

§§	Nazwa paragrafu	Plan	Wykonanie
44	Wpływy z usług niemater. dla ludności	1.189.000,—	1.265.348,—
45	Wpływy ze sprzedaży prod. i towarów	10.000,—	10.350,—
73	Rozliczenia z lat ubiegłych	1.000,—	1.174,—
	Razem	1.200.000,—	1.276.872,—

Wydatki

§§	Nazwa paragrafu	ffilan	Wykonanie
11	Wynagr. netto wynik. ze stos. pracy	225.000,—	223.541,—
12	Bezosobowy fundusz płac	80.000,—	75.669,—
18	Fundusz na podróże służbowe krajowe	1.000,—	884,60
31	Materiały i przedm. nietrwałe	210.000,—	105.582,80
35	Energia	25.000,—	20.000,—
36	Usługi materialne	480.000,—	476.420,—
37	Usługi niematerialne	128.000,—	127.972,—
41	Składki na ubezpiecz. społeczne	45.000,—	44.706,—
67	Dotacja na Zakładowy Fundusz Mieszk.	2.000,—	2.000,—
69	Dotacja na Zakładowy Fundusz Socjalny	4.000,—	4.000,—
	Razem	1.200.000,—	1.080.775,40

nistrację zleconą Wojewódzkiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Oddział w Środzie 4 budynki mieszkalne w Kórniku⁹.

⁹ Pl. Niepodległości 47-50. W posesjach tych mieszka 15 rodzin nie związanych z Biblioteką.

Wydatki na prace remontowe i konserwacyjne kształtowały się w granicach zaplanowanych, wykonano szereg zadań w mieszkaniach pracowników oraz budynkach podstawowych (Zamek w Kórniku, Pałac Działyńskich), kontynuowano konserwację obrazów i mebli.

Została wykonana dokumentacja przebudowy mostu drewnianego przez fosę zamkową, w trakcie dyskusji znajdują się przygotowane przez Pracownię Konserwacji Zabytków w Poznaniu plany II i III etapu budowy magazynu bibliotecznego; wymagają one jeszcze znacznych zmian. Etap I został całkowicie zakończony, pomieszczenie na powozy zostało przejęte, magazyn książek zaś będzie zagospodarowany w pierwszej połowie 1980 r., po otrzymaniu regałów; w tym też czasie zostanie zakończona adaptacja na magazyn książkowy pomieszczenia w przyziemiu zamkowym, gdzie dotąd znajdowały się 3 powozy z połowy XIX w.

II. PRACE BADAWCZE I DYDAKTYKA

1. PROGRAM NAUKOWY I JEGO REALIZACJA

Rok 1979 przyniósł kontynuację badań historycznych w dwóch kierunkach — nad dziejami bibliotek i książki oraz nad szeroko pojętą kulturą staropolską, przy czym obok tematów kontynuowanych pojawiły się nowe, niektóre zaś były powiązane z przygotowywanymi wydawnictwami źródłowymi.

Pierwszy ze wspomnianych kierunków wiązał się przede wszystkim z dziejami Biblioteki Kórnickiej, ukończona została monografia o kórnickim zbiorze pamiątek narodowych i jego funkcji w życiu politycznym i kulturalnym społeczeństwa polskiego w dobie zaborów (300 s. maszynopisu) — rozprawa doktorska mgra Tomasza Naganowskiego¹⁰. Autor w roku sprawozdawczym przygotował tekst do publikacji w postaci 3 artykułów o łącznej objętości 10 arkuszy, przystąpił do pracy nad syntetycznym studium ukazującym miejsce Kórnika na tle podobnych kolekcji w Polsce XIX i początków XX w.

Ciąg dalszy tych badań stanowi praca doktorska dotycząca zbiorów kórnickich w Polsce niepodległej oraz ich miejsca w popularyzacji wiedzy o przeszłości (w toku). Kontynuowano badania nad bibliotekami fundacyjnymi po 1918 r., wydawnictwami kórnickimi z doby zaborów, przygotowano studium o Stanisławie Bodniaku jako bibliotekarzu i badaczu Wieku Złotego¹¹.

Studia nad kulturą staropolską obejmowały przede wszystkim jej

¹⁰ Obrona w Instytucie Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 14 maja 1979 r. — promotor doc. M. Kosman.

¹¹ Ukończona została praca doktorska Stanisława Potockiego: Poglądy i działalność polityczno-społeczna Tytusa Działyńskiego.

aspekt polityczny i wyznaniowy, trzy podstawowe tematy to *Acta Tomiciana* w Polsce doby Odrodzenia¹², dzieje sejmiku województw poznańskiego i kaliskiego w Rzeczypospolitej szlacheckiej¹³ oraz ewolucja protestantyzmu w dobie poreformacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem Jednoty Litewskiej¹⁴.

Przygotowano do druku kilkadziesiąt pozycji (łącznie z recenzjami i artykułami popularnonaukowymi), w tym zeszyt 17 „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”, zostały zaawansowane prace nad z. 18. W zespołach autorskich obok pracowników placówki znaleźli się badacze z zewnątrz, ich prace dotyczą parlamentaryzmu wielkopolskiego pierwszej połowy XVII w., krytyki źródłowej dokumentów do sporów polsko-krzyżackich oraz piśmiennictwa pod zaborem pruskim.

Wśród ponad 50 publikacji zwrócimy uwagę na zeszyt 15 „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej” (przynosi on przede wszystkim wyniki badań nad dziejami placówki) oraz *Katalog Archiwum Bibliotecznego Biblioteki Kórnickiej z czasów Zygmunta Celichowskiego*, przygotowany przez S. Potockiego. Prace te ukazały się w planie wydawniczym PAN, ich łączna objętość wynosi ponad 50 ark. wydawniczych.

Poza planem placówki ukazała się m. in. *Historia Białorusi* M. Kosmana (Ossolineum, 27,5 ark.), szereg artykułów i recenzji ogłoszono na łamach czasopism historycznych i bibliotekarskich. Niestety nie został uwzględniony w planie tom studiów nad książką i bibliotekami w Polsce XIX w. (ok. 20 ark.), który czeka na możliwość publikacji, podobnie jak zeszyt 4 *Inwentarza rękopisów Biblioteki Kórnickiej*. W ciągu roku sprawozdawczego trwały prace nad tomem II *Katalogu rękopisów staropolskich*, przystąpiono też do wstępnych prac nad tomem III, który winien zostać przygotowany w pięciolatce 1981 - 1985.

Informacje o przebiegu uroczystości 150-lecia placówki, przygotowane przez jej pracowników, ukazały się w „Kwartalniku Historycznym”, „Przeglądzie Bibliotecznym”, „Kronice Wielkopolski”, *Studiach Źródłoznawczych* i „Kronice Miasta Poznania”. W druku znajdują się obszerne materiały sprawozdawcze (ponad 5 ark.) oraz omówienie wystawy zorganizowanej w gmachu poznańskiego Muzeum Narodowego (1 ark.).

Poniżej przedstawiamy plon wydawniczy poszczególnych pracowników, zaznaczając, że niektóre z przewidzianych publikacji nie ukazały się do końca roku ze względu na opóźnienia w druku czasopism naukowych.

¹² Ukończona w zasadniczym kształcie rozprawa habilitacyjna Ryszarda Marciniaka.

¹³ Stadium początkowe pracy doktorskiej Piotra Gieryna.

¹⁴ Marcelli Kosman — kontynuacja, tenże prowadził badania nad dziejami obchodzonego jubileuszu 400-lecia Uniwersytetu Wileńskiego, H. Chłopocka kontynuowała badania nad kulturą historyczną Wielkopolski średniowiecznej i stosunkami polsko-krzyżackimi.

WYKAZ PUBLIKACJI ZA ROK 1979

B. Bolewska:

1. Trudy bibliotekarskie Kajetana Wincentego Kielisińskiego w Kórniku (1840 - 1849). „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 15 1979 s. 61 - 75.

H. Chłopocka:

1. Rec.: H. Boockmann: Johannes Falkenberg, der Deutsche Orden und die polnische Politik. Untersuchungen zur politischen Theorie des späten Mittelalters. Mit einem Angang: Die Satira des Johannem Falkenberg, Veröffentlichungen des Max-Planck Instit. f. Geschichte 45. Göttingen 1975, [W:] „Zapiski Historyczne” t. 43: 1978 z. 1 s. 133 - 138.
2. Rec.: Jan Władysław Woś: Paulus Wladimiri aus Brudzeń — Vorläufer oder Fortsetzer? „Zeitschrift f. Ostforschung” Bd. 25: 1976 H. 3 s. 438 - 461, [W:] Ibidem z. 3 s. 152 - 155.
3. Rec.: Die Berichte der Generalprokuratoren des Deutschen Ordens an der Kurie. 4. Bd. (1429 - 1436), 1. Halö. (1429 - 1432); 2. Halö. (1432 - 1436), opr. Kurt Forstreuter. Göttingen 1973 i 1976, Veröffentlichungen d. Niedersächsischen Archivverwaltung H. 32 i 37 s. 860, [W:] Ibidem s. 155 - 159.
4. Sekretarz redakcji „Roczniki Historyczne” 45: 1979.

B. Dolczewska

1. Zabytkowe złotnictwo w zbiorach kórnickich, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 15: 1979 s. 23 - 39.
2. Zarys historii mebli w zamku kórnickim (wspólnie z Z. Dolczewskim). „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 15: 1979 s. 5 - 21.

Z. Kalisz:

1. Rec.: Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 1. Red. naukowy Leon Łoś. Polska Akademia Nauk Biblioteka PAN w Warszawie. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978. „Kwartalnik Historyczny” 1979 nr 1 s. 248 - 250.
2. Stupięćdziesięciolecie Biblioteki Kórnickiej. Aneks: Komitet Honorowy. „Kronika Miasta Poznania” Z. 3: 1979 s. 127 - 131.
3. Oprac.: Indeks nazwisk i nazw geograficznych i etnicznych do pracy: M. Kosman: Historia Białorusi. Wrocław 1979 s. 375 - 397.
4. Fundacja „Zakłady Kórnickie” w latach 1925 - 1953. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 15. 1979 s. 135 - 200.

M. Kosman:

1. Historia Białorusi. Ossolineum, Wrocław, s. 405 rec.: W. A. Serczyk, „Nowe Książki” nr 19: 1979 s. 5 - 7; rec.: W. Staszewski, „Głos Wielkopolski” nr 266 (11028) z 1979 r.; rec.: (j), Na białoruskiej ziemi, „Trybuna Ludu” nr 221 z 1979 r.; rec.: M. Bajerowicz, „Tydzień” nr 45 z 1979 r. s. 15; rec.: I. Aleksandrowicz, „Literatura i Mastactwa” z 2 XI 1979 r.; rec. A. Maldzis, „Pomniki Gistoryi Kultury Belarussi” 4: 1980 s. 41 - 43; A. Gryckiewicz, „Golas Rodzimy” 5: 1981 s. 5; R. Wojna, „Kwartalnik Historyczny” 3/4: 1980 s. 693 - 700.
2. Spojrzenia w przeszłość. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1979 s. 335. rec.: M. Bajerowicz, „Głos Wielkopolski” nr 276/1/038 z 1979 r. tenże, „Tydzień” nr 51 (326) z 1979 r.; S. Russocki „Nowe Książki” nr 4: 1980 s. 16 - 17.
3. Swojemu miastu. Działalność Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu w latach 1829 - 1845. MBP w Poznaniu, Poznań 1979 s. 71.

4. Historia dla kl. VI. Wydanie szóste. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1979 s. 207.
5. Biblioteka Kórnicka po 150 latach działalności, „Nauka Polska” nr 4: 1979 s. 83 - 96.
6. Jubileusz 150-lecia Biblioteki Kórnickiej. Ibidem s. 97 - 99.
7. Ewolucja jazyczestwa w Pribaltikie. „Woprosy Istorii” nr 5: 1979 s. 30 - 44.
8. Nad dziejami protestantyzmu w Polsce (schyłek XVIII - początek XX w.), „Przegląd Zachodni” Z. 3: 1979 s. 148 - 159.
9. Nad dziejami Uniwersytetu Wileńskiego, „Kwartalnik Historyczny” R. 89: 1979 nr 3.
10. 150 lat Biblioteki Kórnickiej PAN. Ibidem Z. 2 s. 546 - 547.
11. O badaniach nad pograniczem kujawsko-wielkopolskim, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” t. XIII: 1979 z. 2 s. 181 - 187.
12. Rec.: Istorija Belorusskoj SSR, Minsk 1977 s. 131, „Roczniki Historyczne” R. 45: 1979 s. 188 - 189.
13. Rec.: J. Lebedys: Lietuvių kalba XVII - XVIII a., Vilnius 1978 s. 278. [W:] ibidem s. 212 - 213.
14. Z dziejów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, pod red. J. Albina, Wrocław 1977 s. 214, „Kwartalnik Historyczny” R. 89: 1979 z. 2 s. 532 - 534.
15. Leszno na mapie drukarstwa dawnej Wielkopolski, „Rocznik Leszczyński” t. 3: 1979 s. 394 - 398.
16. Rec.: Lietuvos istorijos metraštis 1976. „Acta Baltico-Slavica” 1979.
17. Rec.: Historia Pomorza, t. 2 cz. 1, pod red. G. Labudy, Poznań 1976 s. 1098, „Studia Historica Slavo-Germanica” t. 7: 1979.
18. Rec.: Dzieje Kalisza, pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1976, „Rocznik Kaliski” 1979.
19. Półtora wieku Książnicy Raczyńskich. „Przegląd Biblioteczny” z. 4: 1979 s. 432 - 436.
20. Dzieci z Wrześni. [W] Nie rzucim ziemi skąd nasz ród... Marii Konopnickiej społeczeństwo Ziemi Wrzesińskiej. Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Poznań 1979 s. 23 - 26.
21. Polska 1944 - 1979. Rozwój świadomości historycznej. „Głos Wielkopolski” nr 128 (10890) z 1979 r. s. 6 - 7.
22. Od św. Wita do Świętowita, Ibidem nr 264 (11026) z 1979 r. s. 3.
23. W kręgu łapowego. „Tydzień” nr 5 (280) z 1979 r. s. 10 - 11.
24. Dzieło Edwarda Raczyńskiego. Ibidem nr 17 (292) s. 10 - 11.
25. Polska widziana przez historyków. Ibidem nr 42 (317) s. 4 - 5.
26. Stara Ziemia. Ibidem nr 45 (320) s. 10 - 11.
27. Generał — rolnik. Ibidem nr 52 (327) s. 10 - 11.
28. Przedmowa, do: Katalog Archiwum Bibl. (zob. Potocki, nr 1) s. III - IV.
29. Red.: „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 15: 1979 s. 297.
30. Sprawozdanie z działalności Biblioteki Kórnickiej PAN. Ibidem s. 265 - 277.
31. Wspomnienie o Stefanie Weymanie (1913 - 1978). Ibidem s. 279 - 287.
32. Rec.: Lietuvos istorijos metraštis 1974 metai. Vilnius 1976 „Acta Baltico-Slavica” 12: 1979 s. 271 - 273.
33. 150 lat Biblioteki Kórnickiej. Wystawa w Muzeum Narodowym w Poznaniu „Studia Źródłoznawcze” R. 24: 1979, s. 270 - 271.
34. Rec.: „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 12: 1976 [W:] Rocznik Biblioteki Narodowej 12 - 13; 1976 - 77 (wyd. 1979).

G. Kubiak:

1. Zbiory fotograficzne w Bibliotece Kórnickiej „Fotografia” 2/14: 1979.

R. Marciniak:

1. Zbiór rzymski i paryski w Bibliotece Kórnickiej. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 15: 1979 s. 259 - 264.

A. Mężyński

1. Stefan Weyman 1913 - 1978. „Przegląd Biblioteczny” 1979 z. 1 s. 155 - 157.
2. Sto pięćdziesiąt lat Biblioteki Kórnickiej. Bilans prac jubileuszowych. „Przegląd Biblioteczny” 1979 z. 2.
3. Biblioteka Kórnicka warsztatem pracy księgoznawcy. „Studia o Książce” T. 9: 1979 s. 121 - 136.

M. Muszyński:

1. Konserwacja introligatorska książki zabytkowej. „Problemy konserwacji i renowacji zbiorów bibliotecznych”. Prace Biblioteki UAM Nr 10: 1979, s. 51 - 66.

T. Naganowski:

1. Biblioteka Kórnicka PAN (1828 - 1978). „Kronika Wielkopolski” nr 1/2: 1979, s. 233 - 236.

K. Nizio:

1. Współautorstwo: Słownik polszczyzny XVI w. Wrocław 1979 t. XII.

Z. Nowak:

1. Rec.: Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy. Cz. III Polonika XVII wieku. Opracowała Jadwiga Rudnicka przy współudziale Janiny Górki i Kazimierzy Sokołowskiej-Grzeszykowej. Prace Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy Nr 10, Warszawa 1976 s. 478+5 tabl. „Studia Źródłoznawcze” XXIII: 1978 wyd. 1979 s. 185 - 188.

S. Potocki (oprac.)

1. Katalog Archiwum Bibliotecznego Biblioteki Kórnickiej z czasów Zygmunta Celichowskiego, 1869 - 1923. Ossolineum, Wrocław 1979 s. XIII+414.

2. WYDAWNICTWA ŹRÓDŁOWE

A. *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum.*

H. Chłopocka w dalszym ciągu pracowała nad ukończeniem tomu II (editio tertia), to jest nad krytycznym wydaniem tekstu, który sam już został w ubiegłym wieku udostępniony wzorowo przez Ignacego Zakrzewskiego. Do prac pomocniczych został skierowany z dniem 1 IX 1979 r. dr Ryszard Marciniak (indeks, ustalenia datacyjne itp.), część zadań wykonywano w ramach prac zleconych.

B. *Korespondencja Augusta Bielowskiego z Biblioteką Kórnicką w latach 1845 - 1876.*

Została ogłoszona cz. I (wymiana listów z Tytusem Działyńskim) w t. 16 „Pamiętnika...” (po korekcie), H. Chłopocka złożyła do druku (z. 17) część II, obejmującą korespondencję Bielowskiego z Kajetanem

Wincentym Kielisińskim, Ludwikiem Koenigkiem, Wojciechem Kętrzyńskim, Janem Działyńskim, Celestyną z Zamoyskich Działyńską i Zygmuntem Celichowskim. Całość obejmuje ok. 10 ark. wyd.

C. *Acta Tomiciana*.

Wyraźny postęp nastąpił w zakresie tego wydawnictwa oraz prac mu towarzyszących, wśród których wymienimy przede wszystkim wspomnianą rozprawę R. Marciniaka: *Acta Tomiciana*. Studium z dziejów kultury politycznej epoki Odrodzenia. Wacław Urban w ramach prac zleconych znacznie poszerzył i skorygował dotychczasowy maszynopis t. XVIII, dotyczącego 1536 r. który w oparciu o spuściznę po Władysławie Pocięszce w ciągu ubiegłych lat kilkunastu przygotował zespół, od strony redakcyjnej nadzorowany przez prof. Andrzeja Wyczyńskiego. Ostatecznego opracowania podjął się dr Zdzisław Spieralski, który też przedstawił program dalszych tomów, jak również uzasadnił potrzebę reedycji pierwszych ośmiu¹⁵.

Przygotowanie edytorskie tekstu t. 18 przewidziane jest na czwarty kwartał 1980 r., Z. Spieralski przystąpił również do pracy nad projektem drugiego wydania tomu I, które zarazem będzie zawierać uwagi modelowe dla całości wydawnictwa.

Z. Spieralski i R. Marciniak przeprowadzili kwerendy w zbiorach warszawskich (Archiwum Główne Akt Dawnych, Biblioteka Narodowa) i krakowskich (Biblioteka Muzeum X. Czartoryskich).

3. UDZIAŁ W KONFERENCJACH. PRACE ORGANIZACYJNE

M. Kosman pełnił funkcje redaktora „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej” (ukazał się zeszyt 15, po korekcie 16, w przygotowaniu 17 i 18) oraz redaktora katalogów zbiorów specjalnych (ukazał się *Katalog Archiwum Bibliotecznego*)¹⁶. H. Chłopocka pełniła obowiązki sekretarza redak-

¹⁵ Zobacz przypis 4.

¹⁶ Członek rad naukowych: Instytutu Historii PAN, Biblioteki Kórnickiej, Biblioteki PAN w Warszawie, Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, Rady Redakcyjnej Słownika Polskich Towarzystw Naukowych; członek Komitetu Obchodów 125-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Komisji Badań Porównawczych Kościołów przy Komitecie Nauk Historycznych, Komisji Popularyzacji przy Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Historycznego, Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, Instytutu Zachodniego w Poznaniu, Polskiego Towarzystwa Religioznawczego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Związku Literatów Polskich.

cji „Roczników Historycznych”¹⁷, R. Marciniak został powołany na sekretarza Komisji Historycznej PTPN, K. Nizio współpracowała z Zakładem Badań nad Polonią PAN w Poznaniu (21 biogramów do słownika: *Wkład Polaków w kulturę krajów zachodnich*), M. Kosman z Zakładem Historii Pomorza Instytutu Historii PAN.

Pracownicy Biblioteki uczestniczyli w katowickim Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich i szeregu sesji naukowych na terenie Poznania, Warszawy, Wrocławia¹⁸. Prelekcje towarzyszące wystawie na temat 150-lecia placówki ogłosili w miejskich bibliotekach publicznych na terenie woj. poznańskiego (Środa, Śrem, Gniezno, Września, Chodzież, Nowy Tomyśl) Z. Kalisz, M. Kosman, R. Marciniak¹⁹.

4. KSZTAŁCENIE KADRY

Pracownicy Biblioteki kierowani byli na krótkie wyjazdy do innych podobnych placówek, na miejscu zaś przechodzili praktyki zawodowe w działach: gromadzenia, opracowania, zbiorów specjalnych i muzealnych.

Pod kierunkiem pracowników Biblioteki przygotowywało też prace doktorskie 6 osób nie zatrudnionych w placówce, tematyka prac dotyczyła dziejów kultury (biblioteki wielkopolskie w XIX i XX w., monografie czasopism, polska powieść historyczna — z tego zakresu w toku znajdują się 2 prace, zaplanowano kilka dalszych) i wiąże się z planem badawczym Biblioteki.

5. DYDAKTYKA UNIWERSYTECKA

Podobnie jak w ubiegłych latach samodzielni pracownicy naukowo-badawczy prowadzili w wymiarze 1/2 etatu zajęcia w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu im. Adama Mickie-

¹⁷ Członek Instytutu Zachodniego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, rad naukowych Biblioteki Kórnickiej, Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UAM w Poznaniu, Szlaku Piastowskiego przy Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu.

¹⁸ R. Marciniak wygłosił na naradzie rękopiśmienników we Wrocławiu (marzec) referat pt.: *Katalogowanie rękopisów staropolskich w Bibliotece Kórnickiej*, A. Mężyński zaś referat pt.: *O potrzebie i metodach badania prywatnego mecenatu wydawniczego w dziedzinie wydawnictw naukowych w XIX w.* (listopad, konferencja na temat stanu badań w zakresie polskiego księgoznawstwa w Karpaczu).

¹⁹ Biblioteka Kórnicka w grudniu 1979 r. była gospodarzem sesji egzaminacyjnej dla bibliotekarzy dyplomowanych, Sala Czerwona w Pałacu Działyńskich służyła jako miejsce obrad szeregu konferencji naukowych. Zamek Kórnicki zgodnie z tradycją był udostępniany Kórnickiemu Towarzystwu Kulturalnemu w związku z dorocznym „Świętem Magnolii” i innymi uroczystościami, tu m. in. odbyło się spotkanie kierowników zakładów pracy i aktywu społecznego związane z zakończeniem roku. Na zamku i w parku TV przygotowała w sierpniu muzyczny program Operowego Qui pro quo emitowany dnia 17 II 1980 r. w programie I.

wicza w Poznaniu. Wykłady dotyczyły wybranych zagadnień z dziejów kultury staropolskiej (M. Kosman) i edytorstwa naukowego (H. Chłopocka), seminaria magisterskie zaś — dla III i IV r. studiów stacjonarnych i zaocznych — historii książki, czasopiśmiennictwa i bibliotek oraz wydawnictw źródłowych, głównie Wielkopolski XIX i XX w. (w tym kórnickich). Pod kierunkiem H. Chłopockiej magisterium uzyskało 13 osób, na seminarium M. Kosmana 14 osób. Niektóre prace — w formie skróconej, jako artykuły — zostały zakwalifikowane do druku, m. in. w „Pamiętniku Biblioteki Kórnickiej”.

III. ZBIORY

1. GROMADZENIE

W roku sprawozdawczym zbiory powiększyły się o 8476 vol. na sumę ponad 1,2 miliona złotych. Wartość nabytków w zakresie kupna, wymiany i darów przedstawia się następująco:

Tabela 4

kupno	4.112 vol.	wartość	860.889,—
wymiana	3.021 vol.	„	170.388,—
dary	1.277 vol.	„	119.071,—
prenumerata	116 vol.	„	103.215,—
	<u>8.476 vol.</u>		<u>1.253.563,—</u>

Wzrost zasobu w poszczególnych zespołach Biblioteki wykazuje zestawienie zbiorcze (tabela 5).

Sumy wydatkowane na nabytki z kupna kształtowały się następująco: — na zakup książek i druków zwartych wydano 465 tys. zł., czasopism 163 tys. zł., zbiorów specjalnych 334 tys. zł.

Do księgi akcesyjnej darów wprowadzono ostatnią partię książek ze Stacji Naukowej PAN w Paryżu (697 tytułów w 904 vol.) oraz książki i materiały Jerzego Kollera 142 dz. 203 vol.

Z wymiany wpłynęło 3021 vol. W liczbie tej mieszczą się również pozycje otrzymane od stałych zagranicznych (77) i polskich (78) kontrahentów, którzy prowadzą wymianę z Biblioteką Kórnicką. Z punktów wymiany zagranicznej otrzymano 87 tytułów czasopism i 66 vol. druków, w zamian wysłaliśmy 75 vol. druków.

W zakresie poszczególnych zespołów bibliotecznych warto odnotować ciekawsze z pozyskanych nabytków:

Z rękopiśmiennych — na uwagę zasługują rękopisy poszerzające warsztat badań z zakresu historii Wielkopolski okresu międzywojennego i czasów ostatniej wojny. Wymienić tu można Franciszka Hołdernaego kronikarskie przedstawienie dziejów i działalności organizacji kombatanckich w Kórniku i Bninie w latach 1922 - 1979; wspomnienia z okresu II woj-

Tabela 5. Gromadzenie i opracowanie zbiorów

	Stan na 31 XII 1978 r.			Stan na 31 XII 1979 r.		
	Ogółem	jedn. inwent.	vol.	Ogółem	jedn. inwent.	vol.
Druki nowe zwarte	160.679	115.757	153.654	164.711	121.169	159.540
Czasopisma	64.612	5.709	57.224	67.462	5.771	57.388
Rękopisy	12.780	12.753	12.759	12.855	12.774	12.780
Dyplomy	245	245	245	245	245	245
Archiwum bibl.	528	489	528	528	489	528
Kolekcja Oyrzyńskiego	350	350	350	350	350	350
Dokumenty życ. społ.	3.934	—	—	3.949	—	—
Inkunabuły	168	168	168	168	168	168
Druki polskie XVII i XVIII w. oraz druki obce XVI - XVIII w.	27.489	26.745	27.506	27.578	26.826	27.593
Cimelia	1.751	2.026	1.751	1.752	2.027	1.752
Muzykalia	926	883	921	931	883	921
Grafika i ekslibrisy	26.955	24.761	25.085	27.076	24.831	25.155
Kartografia	2.585	1.781	2.570	2.597	1.793	2.582
Fotografia stara + klisze	56.641	2.615	3.028	56.943	2.917	3.330
Mikrofilmy	4.834	4.756	4.834	4.893	4.776	4.854
Fotokopie i kserokopie	8.375	347	6.505	—	—	—
Makiety starych druków	26	26	26	26	26	26
Zespół Kom. Eksp.	35	35	35	35	35	35
Muzealia	8.085	8.101	8.101	8.253	8.222	8.269
Numizmaty	10.789	10.788	10.789	10.802	10.788	10.789
Banknoty	1.631	1.630	1.630	1.633	1.632	1.632

Tabela 6

Kierunki wymiany	Otrzymano			Wysłano		
	periodyki	wydaw. zwarte	inne*	periodyki	wydaw. zwarte	inne*
Kraje socjalistyczne	48	23	71	—	29	29
W tym ZSRR	16	18	34	—	20	20
Kraje kapitalistyczne	39	43	82	1	46	47
Razem	87	66	153	1	75	76

ny światowej 1939 - 1945 Mariana Antkowiaka z danymi na temat represji hitlerowskich wobec mieszkańców Kórnik i okolicy oraz ruchu oporu; materiały do dziejów ziemi kórnickiej w okresie drugiej wojny światowej zebrane przez Stanisława Gibasiewicza, w związku z pisanie przez niego rozdziału pracy: Kórnik i Bnin w walkach o wolność w latach 1794 - 1945 (wyd. Poznań—Kórnik 1976).

Ikonograficznym uzupełnieniem materiałów z okresu II wojny światowej jest zbiór fotografii wykonanych w latach 1942 - 1945, które doty-

czą Poznania i miast tworzących w czasie wojny tzw. Warthegau. Wykonane na zlecenie władz niemieckich fotografie, odtwarzają obiekty już dziś częściowo nie istniejące.

Rękopiśmienne litteraria kórnickie uzupełnił w roku sprawozdawczym fragment spuścizny Rosy Bailly, ur. w 1890 poetki francuskiej, założycielki (1919) towarzystwa Les Amis de la Pologne. Cenny jest tu zbiorek poetycki poświęcony Polsce *La Flamme et la rose* (1940), którego wydanie zostało całkowicie zniszczone przez Gestapo. Z życiem kulturalnym Wielkopolski związane są materiały Jerzego Kollera (1882 - 1970) krytyka teatralnego, kierownika literackiego teatrów poznańskich.

Nabytki starych druków w roku 1979 wynoszą 82 tytuły w 88 woluminach²⁰.

Wśród niewielkich w tym roku zakupów z zakresu grafiki i muzealiów — wobec skoncentrowania się na opracowaniu materiałów już istniejących i zmiany koncepcji zakupów — warto odnotować tekę miedziorytniczych ekslibrisów Wojciecha Jakubowskiego oraz akwaforty J. I. Kraśzewskiego, które z oryginalnych płyt przechowywanych w Muzeum Narodowym w Krakowie odbił Jacek Gaj. Teką 16-tu akwafort została wydana w 90 rocznicę śmierci pisarza w niewielkim nakładzie jako egzemplarze numerowane przez Muzeum Narodowe w Krakowie i Oddział Krakowskiej Desy²¹.

Zwrócimy uwagę na następujące elementy, charakterystyczne dla gromadzenia w 1979 r.:

a) z myślą o rozszerzeniu zbiorów dostępnych poza obiegiem księgarskim a zgodnym z profilem placówki nawiązano — na zasadzie wy-

²⁰ Najcenniejszym jest Magnusa Olaus: *De gentibus septentrionalium... conditionibus*, Basileae 1567, stanowiące kopalnię wiadomości o ludach północy, bogato ilustrowane. Dzieło jest w Polsce bardzo rzadkie, a nasz egzemplarz jest prawdopodobnie jedynym z tego wydania istniejącym na terenie naszego kraju — sygn.: Cim. F. 4309. Na szczególną uwagę wśród poloników zasługują tu dwa rzadkie druki, pochodzące ze zbiorów paryskich: *Tabelau du systeme du monde selon Copernic*, Paris 1773 — w ogóle przez Estreichera nie notowane, oraz romans Préhac'a pt. *Le beau Polonois*, kilkakrotnie przedrukowany we Francji i tłumaczony na język polski. Dalej późne lecz rzadkie wydanie paryskie poezji Sarbiewskiego z 1791 r. Pięć nowych nabytków to druki wielkopolskie. 10 woluminów to uzupełnienia brakujących dzieł już w zbiorach reprezentowanych, w tym 1-2 oraz 5-6 źródłowego wydania: *Sammlung aller k.k. Verordnungen und Gesetze...* 1740-1780, Wien 1786-87. Z druków obcych nabyliśmy kilka dzieł klasyków rzymskich i greckich oraz dzieła dot. historii francuskiej, literatury francuskiej i języka francuskiego.

²¹ O specyficznych trudnościach na rynku numizmatycznych informuje list jednego z naszych stałych oferentów, który rezygnuje ze sprzedaży medalu srebrnego Włodzimierza Dzieduszyckiego z roku 1877, pisząc „rezygnowałem ze sprzedaży ze względu na pogłębiającą się inflację i co za tym idzie wzrostem — gwałtownym — cen na złoto i srebro oraz wzrostem stałym cen na numizmaty zarówno, monety, jak i medale”..

miany publikacji własnych — kontakty z Chrześcijańską Akademią Teologiczną w Warszawie;

b) ten sam efekt przyniosło wyraźne ożywienie kontaktów z towarzystwami bibliofilskimi;

c) wzrost wymiany wiąże się z procentowaniem naszych ożywionych wysyłek w roku jubileuszowym, który to proces jednak ma mieć charakter stały;

d) w zakresie wymiany poważne zmniejszenie się liczby kontrahentów wiąże się z urealnieniem statystyki i odnotowywaniem jedynie placówek systematycznie zasilających nas swymi wydawnictwami.

2. OPRACOWANIE

A. Nowe druki

Przy widocznym spadku zakupowanych nowości nabytki były opracowywane na bieżąco (przeciętna obsada w ciągu roku wynosiła 6 osób), ponadto w pierwszym półroczu znaczną część czasu zajmowały pozycje z tzw. „starego zasobu” czyli dawne zaległości oraz zbiory rzymskie i paryskie.

Skatalogowano 6317 dzieł (w tym 5412 druków zwartych, z wydawnictw ciągłych i czasopism 905) w 6916 woluminach i 7367 tomach; wykonano 13035 kart do katalogu kórnickiego oraz 13081 do poznańskiego, wpisy do inwentarza objęły 8296 woluminów.

B. Stare druki

Opracowano 83 dzieła w 88 woluminach, sporządzono 462 karty do katalogu kórnickiego oraz 360 do poznańskiego, a także 1169 kart indeksowych do kartoteki grafiki książkowej i 54 karty do kartoteki drukarzy.

C. Rękopisy

W formie inwentarzowej opracowano 306 rękopisów i 1 dyplom pergaminowy, jak również archiwum literackie Leszka Proroka, ale bez ostatecznego podziału na jednostki. Przeredagowano i uzupełniono inwentarz fotografii i kserokopii zbiorów specjalnych, objął on 380 pozycji rozproszonych czy też nie uwzględnianych. Opracowano i przygotowano do wpisu inwentarzowego 53 odciski pieczęci. Wykonano indeksy osób i miejscowości do wszystkich rękopisów opracowanych inwentarzowo i zakwalifikowanych do pełnego udostępniania.

W Dziale Zbiorów Specjalnych zakończono wycenę 29,5 tys. starych druków (zadanie to w odniesieniu do dubletów i czasopism zostanie wy-

konane w koordynacji z Działem Druków Nowych) oraz poważnie zaawansowano wycenę rękopisów (do wykonania: Archiwum Biblioteczne, dyplomy pergaminowe). Do inwentarza mikrofilmów włączono kolejnych 20 jednostek, pozostało do opracowania ok. 50 otrzymanych niedawno z pracowni OIN PAN w Poznaniu.

D. Muzealia

Założenie kart katalogowych medali i odznak, wprowadzenie do indeksu nabytków 26 pozycji, inwentaryzacja 97 poz. ze starego zasobu oraz 10 poz. przeniesionych z inwentarza użytkowego; przygotowanie opisu eksponatów wraz z kartami naukowymi (6 poz.) do katalogu wystawy sztuki perskiej w Warszawie.

E. Ekslibrisy

Zinwentaryzowano 1057 poz. oraz — wraz z indeksem — 300 poz., opracowano 262 fotografie.

F. Grafika i kartografia

Wyselekcjonowano materiały graficzne do opracowania katalogowego (700 odbitek drzeworytów z XVI w.), prowadzono prace porządkowe nad zbiorami kartograficznymi.

G. Banknoty i numizmaty

Wprowadzono do indeksu banknoty o sygnaturach 1785 - 11074 i 21 - 2265, wykonano ich opisy; zinwentaryzowano kilka banknotów oraz kilkadziesiąt monet (nabytki).

3. SKONTRUM I WYCENA

Zgodnie z zaleceniami pokontrolnymi prowadzono prace porządkowe idące w dwóch kierunkach: 1° — zastępowanie ksiąg inwentarzowych niewłaściwych obowiązującymi aktualnie, zaznaczenie ceny przy każdej pozycji; 2° — wycena całości zasobu bibliotecznego. Została ona rozpoczęta w odniesieniu do nowych druków (zadanie długofalowe) przyniosła zaś poważne rezultaty w zakresie zbiorów specjalnych (rękopisy, stare druki, muzealia)²².

W Dziale Muzealnym poza bieżącymi pracami porządkowymi zakoń-

²² Skontrum objęło 4750 poz. nowych druków i 900 poz. czasopism (pozostaje do sprawdzenia format II, III i IV oraz część czasopism w tzw. „Rolniku”), odbywało się w miesiącach wrzesień - listopad 17 razy (123 godz.) z udziałem 8 bibliotekarzy oraz jednego z magazynierów.

czono spis z natury wszystkich eksponatów (8601 obiektów) oraz banknotów i numizmatów (12454 jednostki), wyłączono z inwentarza ubytki oraz przedmioty nie stwierdzone podczas spisu z natury (MK 1076 - 3254). Ustalono cenę części eksponatów poprzez porównanie inwentarzy muzealnych z księgami akcesyjnymi z lat 1962 - 1965. Prace te były nader czasochłonne, ponieważ dotąd nie przeprowadzono całościowej inwentaryzacji, skontrum i wyceny zbiorów ²³.

4. UDOSTĘPNIANIE

W zakresie bibliotecznym w dalszym ciągu przeważało udostępnianie w Poznaniu (628 kart bibliecznych, 8770 odwiedzin — nie licząc stałych użytkowników spośród pracowników placówek PAN) nad kórnickim (278 osób, w tym obok naukowców głównie studenci i nauczyciele 560 odwiedzin).

Tabela 7. Udostępnianie zbiorów

Liczba czytelników ogółem wg starych kart bibl.	906			
Czytelnia w Kórniku	278 (osób)			
Czytelnia w Poznaniu	628 (karty bibl.)			
Liczby odwiedzin ogółem wg wpisów do księgi kontroli	9.330			
Czytelnia w Kórniku	560			
Czytelnia w Poznaniu	8.770			
Liczba zwiedzających Zamek	161.836			
Liczba wykorzystanych zbiorów — Kórnik (na podstawie rewersów i zakładek)	vol.	13.740	jedn.	inw. 10.897
Nowe druki	vol.	7.386	„ „	6.246
Czasopisma	vol.	2.631	„ „	1.000
Stare druki	vol.	1.566	„ „	1.178
Rękopisy	vol.	2.157	„ „	2.157
Inne zbiory specjalne (graf. kartogr., mikr. i in.)	szt.	—	„ „	316
Liczba wykorzystanych zbiorów Biblioteki Kórnickiej oraz Instytutu Zachodniego — Poznań, Pałac Działalności	vol.	22.000	„ „	18.920

Ogółem w okresie sprawozdawczym udostępniła Biblioteka Kórnicka wraz z Instytutem Zachodnim 35.740 vol. nowych druków, czasopism oraz zbiorów specjalnych.

Przy prezencyjnym charakterze zbiorów tradycja lat ubiegłych uwzględniała na zewnątrz poprzez czytelnię kórnicką, pociągało to za sobą brak na miejscu szeregu pozycji i to niekiedy przez długi okres czasu. Toteż w kwietniu 1979 r. przeprowadzono akcję monitowania czytelników indywidualnych i niektórych instytucji: sprawdzono szereg rewersów i wysłano 69 upomnień, co spowodowało w ponad 50% reakcję pozytywną, tj. zwrot książek.

²³ Przy okazji ujawniono istnienie szeregu obiektów dotąd nie znanych lub uważanych za zaginione.

Udostępnianie zbiorów specjalnych obejmowało również wystawki (31) dla grup specjalistycznych zwiedzających zamek.

Ogółem odnotowano 161 831 zwiedzających Dział Muzealny (w tym 25 132 obcokrajowców), a więc o 23 131 mniej niż w roku 1978. Tendencja spadkowa miała zasadniczą przyczynę w ograniczeniach paliwowych, które spowodowały zmniejszenie liczby wycieczek. Grupom specjalnym i delegacjom oficjalnym starano się zaprezentować przede wszystkim obiekty biblioteczne i muzealne o zasadniczym dla kultury narodowej znaczeniu. W październiku 1979 r. udostępniono — w nowym budynku — ekspozycję powozów (3) z połowy XIX w., którą w ciągu dwóch miesięcy zwiedziło 3139 osób.

5. INFORMACJA NAUKOWA

W dziedzinie opracowań informacyjnych przygotowano w roku sprawozdawczym 25 489 opisów bibliograficznych pierwotnych (karty główne druków nowych, czasopism, opisy inwentarzowe zbiorów specjalnych i muzealnych oraz informacje fotograficzne wprowadzone do zbiorów, m. in. karty do indeksów i kartotek problemowych jak i wykazy dubletów), 76 analiz dokumentacyjnych (opisy katalogowe rękopisów oraz karty naukowe muzealiów) 10 opracowań analityczno-syntetycznych zbiorów i ich historii (opublikowane), 55 kwerend pisemnych oraz 1497 pozostałych opracowań informacyjnych.

Udzielono również 6725 informacji ustnych. W liczbie tej ujęto działalność czytelní w Kórníku oraz w Poznaniu, a także takie formy popularyzacji zbiorów jak prelekcje, prezentacje ekspozycji muzealnej a ponadto kwerendy ustne dla użytkowników indywidualnych.

Prace nad rozwijaniem informacji o zbiorach w postaci publikacji nabrały na przeszkody w postaci opóźnień w druku wydawnictw. W przygotowaniu znajduje się krótki informator o Kórníku, oraz nowy przewodnik po zbiorach zamkowych bibliotecznych i muzealnych. Ukazał się kolejny zeszyt wykazu nabytków przygotowywany wspólnie z Polskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk oraz Instytutem Zachodnim.

Z myślą o użytkownikach kontynuowano prace nad poszczególnymi kartotekami zbiorów specjalnych, poza tym utworzono nowy inwentarz fotokopii i kserokopii, a także odcisków pieczęci.

Prowadzono też akcję mikrofilmowania zbiorów, co pozwoli na lepsze zabezpieczenie zbiorów i rozszerzenie udostępniania.

IV. UWAGI KOŃCOWE

W roku sprawozdawczym realizacja planów nie budziła zastrzeżeń, ruch służbowy nie odbiegał od przeciętnej krajowej. Ze względu na młody wiek i krótki staż znacznej części pracowników położono nacisk na ich kształcenie zawodowe, a także na rozwój naukowy. Starano się za-

chować właściwe proporcje między działalnością badawczo-edytorską, naukowym opracowaniem zbiorów, ich gromadzeniem oraz porządkowaniem, a także działalnością muzealną.

Na rok 1980 przewidujemy zakończenie prac nad dokumentacją nowej struktury placówki, intensywne szkolenie młodej kadry, poszerzenie dalsze bazy magazynowej. Przedmiotem szczególnej troski będzie zabezpieczenie zbiorów, które aktualnie budzi szereg zastrzeżeń²⁴.

Pierwsze efekty w postaci maszynopisu winne przynieść prace nad kontynuacją *Acta Tomiciana*, oczekujemy kolejnych doktoratów. Systematyczne wyniki przynoszą prace dokumentacyjne, związane z realizacją zadań pokontrolnych, tu jednak konieczne jest przy dylemacie, jakie prace są najpilniejsze ze względu na szczupłą kadrę a liczne zadania — zachowanie właściwych proporcji i unikanie szkodliwych w ostatecznym rozrachunku choć efektywnych nieraz akcyjności. Nie zaniedbując bowiem opracowania druków nowych (zbiory z Rzymu i Paryża) oraz ich inwentaryzacji, musimy pamiętać o konieczności kształcenia specjalistów, o wychowaniu do zadań w zakresie zbiorów specjalnych większego niż obecnie zespołu.

Kwestie te znajdują szersze odbicie w następnym sprawozdaniu rocznym, które zawierać będzie pierwszą próbę bilansu obecnej pięciolatki i program działania na lata następne. Na zakończenie pragniemy podkreślić fakt pełnego przychylenia się w roku sprawozdawczym władz PAN do naszych postulatów finansowych oraz zwrócić uwagę na trudności w realizacji — skromnego zresztą — planu wydawniczego i jeszcze raz przypomnieć postulat w sprawie przydzielenia placówce nowych etatów, celem zintensyfikowania prac edytorskich oraz naukowego opracowania zbiorów.

²⁴ Baza lokalowa, w tym projekt nowego magazynu, warunku przechowywania, konserwacja, dyskusji zostanie poddany dotychczasowy system udostępniania najbardziej cennych zbiorów specjalnych.